

УДК 343.2

Артур Романович Гречка,

*курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Володимир Вікторович Шаблистий,

*доктор юридичних наук, доцент кафедри кримінального права
та кримінології Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

ПОМИЛКА ТА ЇЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

Загалом у вітчизняній теорії права є досить багато праць, присвячених проблемі помилок. Це, скажімо, роботи І. Шутака, Т. Подорожної, І. Онищука, Л. Легін, С. Полєніної, Ю. Тихомирова, В. Баранова, Ж. Дзейко, Н. Задираки та ін. Відповідно є й чимало дефініцій юридичної помилки, зокрема у правотворчій діяльності. Так, В. Баранов визначає її як результат неправильних дій нормотворчого органу, що порушує загальні принципи або конкретні норми права і спричинює видання неправдивої норми права та несприятливі соціально-юридичні наслідки [1, с. 357]. На думку І. Шутака, правотворча помилка – негативний результат офіційного оприлюднення юридичної норми, який порушує загальні принципи або конкретні правила правоутворення, що викликають або здатні викликати негативні соціальні і юридичні наслідки [2, с. 198]. В. Сирх розглядає правотворчу помилку як відступ від вимог правотворчої техніки, логіки і граматики, який знижує якість нормативного

правового акта, викликає труднощі в його тлумаченні і перешкоджає реалізації норм права в конкретних відносинах [3, с. 197]. О. Лукашева визнає помилкою результат неправильних дій законотворчого органу, які порушують загальні принципи або конкретні норми права, що спричинює негативні наслідки в юридичній, соціальній та інших сферах діяльності [4].

Аналіз наведених вище та інших визначень показує, що, попри деякі змістові розбіжності дефініції законотворчої помилки, загалом вона інтерпретується як результат неправильних дій суб'єкта – правотворця, що полягає в недотриманні ним загальноприйнятих правил, стандартів та вимог у сфері розробки і прийняття нормативно-правових актів [5, с. 44].

У теорії кримінального права питання, пов'язані з правотворчими помилками законодавця, практично не розглядалися. Під помилкою в кримінальному праві розуміють хибне уявлення особи щодо фактичних та юридичних ознак вчиненого [6]. Враховуючи, що кримінальне право – це в своїй основі система приписів, яка визначає злочинність і караність діяння, можна з високою часткою ймовірності припустити, що помилки законодавця значною мірою локалізовані рамками процесів криміналізації і декриміналізації діянь. Самі ці процеси, як і їхні результати, становлять вагомую частину кримінальної політики держави, тож мають прямий стосунок і важливе значення для кримінальної законотворчості.

Кримінально-правове значення фактичної помилки може залежати, зокрема, від її виду – сумнівна (вибачлива) чи несумнівна (невибачлива).

Вважається, що сумнівна фактична помилка має місце у разі, якщо особа за уважного і сумлінного (добросовісного) відношення до справи не могла уникнути цієї помилки. Натомість невибачливість помилки означає, що за уважного ставлення до справи особа змогла б її уникнути [4, с. 212]. Саме таким чином надалі розумітимуться сумнівні та несумнівні фактичні помилки.

Тісний зв'язок помилки з виною обумовлює потребу в уточненні нашого розуміння вини. На наше переконання, вина є елементом суб'єктивної сторони складу злочину, зміст якого може включати психічне ставлення до фактичних обставин, які кореспондують не лише з діянням та наслідками. Не вдаючись в проблему коректності формулювань статей 23-25 Кримінального кодексу України

(далі – КК України), вважаємо, що зміст вини може обумовлюватися психічним ставленням до фактичних обставин, які кореспондують не лише діяння чи наслідкам, але і таким об'єктивним ознакам складу злочину, як, наприклад, потерпілий від злочину.

Варто також застерегти, що деякі із теоретичних позицій, які будуть наведені нижче, відзначатимуться серйозною умовністю, обумовленою змістом норм кримінального права України, що утворюють інститут співучасті у злочині, а також усталеними підходами до їх інтерпретації в українській правовій системі:

1) кримінальне законодавство України відзначається глибиною внутрішньою суперечністю в частині юридичної природи співучасті у злочині. З нормативної дефініції співучасті (ст. 26 КК) випливає, що діяльність співучасників розглядається законодавцем як єдиний (одиничний) злочин. Такий підхід є відображенням так званої акцесорної теорії співучасті у злочині.

З іншого боку, відповідно до ч.ч. 1, 2 ст. 29 КК співучасникам різних видів ставляться у вину різні склади злочинів, що швидше кореспондує з доктринальними уявленнями про співучасть у злочині, виробленими в рамках наукових концепцій, альтернативних акцесорній теорії. Інкримінування співучасникам різних видів різних складів злочинів *de facto* означає, що вони вчиняють не один, а різні злочини;

2) у науковій літературі загалом справедливо стверджується, що умисел співучасників має свої особливості. Зокрема, С.Д. Шапченко вказує, що специфічний кримінально-правовий зміст умислу при вчиненні злочину у співучасті включає психічне ставлення до чотирьох груп обставин: а) обставин, що характеризують спільність діянь кількох осіб; б) обставин, що характеризують іншу особу (кількох осіб) як суб'єкта (суб'єктів) злочину; в) обставини, які визначають характер взаємодії кількох суб'єктів злочинів між собою; г) обставини, які визначають характер та видові особливості злочину, що вчиняються у співучасті [5, с. 44].

Список бібліографічних посилань

1. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. Є. Болдарь, М. К. Гнетнев, Г. М. Зеленов та ін. ; за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Київ : Істина, 2010. 430 с.

2. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальна частина. 376 с.

3. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / за заг. ред. Є. М. Моїсєєва, О. М. Джужи ; наук. ред. І. А. Вартильська. 2-е вид., перероб. Київ : КНТ, 2007. 300 с.

4. Комаров О. Д. Фактична помилка в кримінальному праві та її значення для кримінальної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 20 с.

5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

Одержано 03.04.2020

УДК 378.6:35(477)

Наталія Юріївна Грідіна,

*ад'юнкт Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Проблеми гендерної нерівності загалом і гендерно обумовленого насильства зокрема останнім часом дуже активно досліджуються в демократичному суспільстві. Гендерна нерівність залишається основною перешкодою на шляху розвитку людини. Занадто часто жінки піддаються дискримінації в галузі охорони здоров'я, освіти, політичного представництва, на ринку праці, тощо. Це негативно позначається на розвитку їх здібностей і свободи вибору.

Сьогодні є два основних інструменти, що аналізують розвиток країн світу та демонструють відхилення у сфері гендерних відносин. Це Індекс гендерної нерівності, який використовується Організацією Об'єднаних націй разом з Індексом гендерного розвитку з 1995 року при аналізі людського розвитку, та Індекс гендерного розриву, на підставі його даних Всесвітнім економічним форумом з 2006 року складається Глобальний звіт про гендерний розрив. Індекс гендерної нерівності (ІГН) показує втрату потенційного